

Öhrlings

PRICEWATERHOUSECOOPERS

Revisionsrapport

Granskning av kommunens kostenheter

Vänersborgs kommun

2009-10-29

Henrik Bergh

Innehållsförteckning

1	Bakgrund, revisionsfråga och genomförande	3
2	Sammanfattning och analys	3
2.1	Måluppfyllelse kostenheten	3
2.2	Nöjdhetsfaktorer för skolmat	4
2.3	Svinn av skolmat	5
2.4	Avtal om måltidsproduktion	5
3	Förslag till åtgärd	6
4	Granskningsiakttagelser	7
4.1	Vägledande målsättningar, normer och policy för skolmaten	7
4.1.1	Konkurrenskraftiga priser och god kvalitet	7
4.1.2	Energi- och näringsämnen i skolmaten	7
4.1.3	Kommunens livsmedelspolicy	8
4.1.4	Ekologiska livsmedel	9
4.1.5	Rättvisemärkta livsmedel	9
4.1.6	Livsmedelslagen	9
4.1.7	Specialkost	10
4.2	Nöjdhetsfaktorer för skolmaten	10
4.2.1	Skolmatsakademin	10
4.2.2	Brukarenkäter	11
4.2.3	Matråd	11
4.2.4	Önskematsedlar	12
4.3	Svinn av skolmat	12
4.4	Kostenhetens organisation och verksamhet	12
4.4.1	Försäljning och köp av skolmåltider år 2008	13

1 Bakgrund, revisionsfråga och genomförande

Öhrlings PricewaterhouseCoopers har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Vänersborgs kommun genomfört en granskning av kommunens kostverksamhet.

Kommunfullmäktige har 2008-02-06 antagit en livsmedelspolicy för Vänersborgs kommun där det bland annat har fastställts mål för ekologiska och rättvisemärkta livsmedel. Syftet med granskningen är därför att pröva hur kostenheten följer upp de mål och policy som berör skolmaten samt hur kostenheten redovisar måluppfyllelsen i sin verksamhetsberättelse.

Vidare skall vi pröva om det finns andra riktlinjer och särskild lagstiftning som är kopplade till produktion av skolmat och hur kostenheten bevakar och följer upp samt redovisar detta.

Vi kommer också att göra en översiktlig kartläggning av rutiner för att förebygga svinn av skolmat samt om kostenheten i samarbete med rektorerna använder sig av brukarenkäter och andra aktiviteter med syfte att främja delaktighet och skapa intresse för kommunens skolmat bland skolelever och andra intressenter.

Under år 2008 har Barn och ungdomsförvaltningen gått med underskott vad gäller köp av skolmat samtidigt som kostenheten under samma år redovisat ett överskott. Ett syfte med granskningen är därför att finna och analysera orsakerna till att köpare och säljare hamnat på så olika resultat.

Granskningen har genomförts via läsning och analys av de dokument och den redovisning som berör området samt genom intervju med ansvariga tjänstemän.

2 Sammanfattning och analys

Efter granskning och analys av de revisionsområden som kommunens revisorer fastställt vill vi redovisa följande analyser och förslag till åtgärd.

2.1 Måluppfyllelse kostenheten

I Samhällsbyggnadsförvaltningen verksamhetsberättelse för år 2008 så framgår det att kostenheten har som verksamhetsmål att producera tjänster som är konkurrenskraftiga i kvalitet och pris samt att verksamheten skall finansieras av intäkter från kunderna. Måluppfyllelsen kommenteras helt kort med att målet kan sägas vara uppfyllt. Därutöver finns ingen jämförande analys eller annan dokumentation som styrker att man uppnått de verksamhetsmål som fastställts för kostenheten.

I Samhällsbyggnadsförvaltningen verksamhetsberättelsen för år 2008 finns det under verksamheten kostenheten inte heller någon information om att det finns en kostpolicy som antagits av Barn och ungdomsförvaltningen och där det bland annat anges att skolelever via skolmaten skall erhålla 25-33 % av sitt dagliga behov av energi- och näringsämnen. Vid kontakter med kostenheten så framgår det att enheten via kunnig personal ständigt försöker att uppnå måluppfyllelse men att kostenheten i dagsläget inte kan verifiera om målet har uppnåtts. Arbete pågår med ett nytt kostplaneringssystem där man framöver skall kunna styrka det faktiska näringsintaget i kommunens skolmat.

Förutom viss text om ekologiska och rättvisemärkta livsmedel så finns det ingen information i Samhällsbyggnadsförvaltningens verksamhetsberättelse om hur man följer upp kommunens livsmedelspolicy.

Måluppfyllelsen i verksamhetsberättelsen är inte komplett vad gäller rättvisemärkta livsmedel då kostenheten bara ger information om en av de utvalda produktgrupperna där man säger sig ligga på 4,6 % gentemot målet för 2008 som 10 %. Kostchefen uppskattar att måluppfyllelsen bara är i genomsnitt 1 % om man tar hänsyn till samtliga produktgrupper som angivits i kommunens livsmedelspolicy.

Även om det inte finns något mätbart mål så anger kostenheten i verksamhetsberättelsen att det finns krav på att man skall följa livsmedelslagens riktlinjer. Kostenheten skriver att det under året har arbetats intensivt med utarbeta och uppdatera systemen för egenkontroll för att följa livsmedelslagens riktlinjer men det framgår inte om och i så fall inom vilka områden det kan finnas brister.

I kommuns kostpolicy anges att elever och barn inom barnomsorgen som av medicinska eller etiska och skäl behöver specialkost så skall detta erbjudas. Enligt kostchefen så uppfyller kostenheten kostpolicyn inom detta område men målet och måluppfyllelsen för specialkost finns inte omnämnt i verksamhetsberättelsen.

2.2 Nöjdhetsfaktorer för skolmat

Brukarenkäter har de senaste 10 åren inte använts inom skolmaten men arbete pågår för att så skall bli fallet vilket är positivt.

Så kallade önskematsedlar har vid något tillfälle inkommit från klasser som i hemkunskapen arbetat med skolmat och skapat en skolmatsedel. Detta är ju ett bra tillfälle att diskutera näringsvärden och få elever intresserade och involverade i arbetet med en bra skolmat. Hittills är det i huvudsak elevråden som skickat in önskematsedlar. Förslagen utvärderas av kostenheten och varje termin serveras sedan under en vecka samtliga skolor en av kostenheten utvald önskematsedel. Vänersborgs kommun är med i Skolmatsakademien som är ett samverkansprojekt mellan cirka 20 kommuner och stadsdelar och

Västra Götalandsregionen och där det också finns också en lokal styrgrupp från Vänersborgs kommun. Det finns inga elever/brukare representerade i den lokala styrgruppen för Skolmatsakademien vilket vi anser vara en brist.

2.3 Svinn av skolmat

I Samhällsbyggnadsförvaltningens verksamhetsberättelse anger kostenheten att man arbetar med att minska svinnet av skolmat. Det finns ingen information om huruvida kostenheten har fastställt någon åtgärdsplan. Det saknas också uppgift och beräkning över storleken på svinnet. Enligt kostchef så har det aldrig gjorts någon mätning av svinnet med undantag av ett tillfälle då man gjorde en mätning av en mindre skola under en vecka. Kostpersonal som gjorde mätningen gjorde bedömningen att svinnet inte var något stort problem men kostchefen tror att svinnet kan vara större inom gymnasieskolan. En fråga som kunde vara intressant att få belyst är om det tas hänsyn till om vissa skolor regelmässigt inte konsumerar de portioner som beställts och serveras.

2.4 Avtal om måltidsproduktion

I det avtal om skolproduktion som ingåtts mellan Samhällsbyggnadsförvaltningen och Barn- och ungdomsförvaltningen under år 2007 så anges att parterna bör vara klara med nytt prisavtal för kommande år senast i december året innan.

Under år 2008 så har avtalet inte följts vad gäller tidpunkt för parternas uppgörelse om nya priser och ett nytt avtal för kommande år. Samhällsbyggnadsförvaltningen menar att man ändå har gett signaler om höjda priser genom en skrivelse till köpande förvaltningar daterad 2007-11-07 och där man informerar om att råvarupriserna med all sannolikhet kommer att stiga med 10 % under år 2008. Barn - och ungdomsförvaltning anser att det är svårt att få fram tillräcklig information om vilka priser som skall gälla. Bristen på en tillräcklig kommunikation parterna emellan gällande nya priser har lett fram till att säljare och köpare har fastställt helt olika budgetar för år 2008.

Den slutliga prispförhandling som genomfördes i september år 2008 har resulterat i ett underskott för köpt skolmat inom grundskolan på cirka - 1,7 mkr. Problemen med olika budgetar har fortsatt även under 2009 vilket nu resulterat i ett nytt (prognostiserat) underskott på cirka - 0,6 mkr för köpt skolmat inom grundskolan för år 2009.

Den aktuella situationen är ju inte acceptabel och därför har parterna 2009-08-25 enats om att tillsätta en arbetsgrupp som syftar till att göra en genomlysning av kostorganisationen avseende pris och kvalitet för att få en tydlig samsyn mellan Samhällsbyggnadsförvaltningen och Barn- och ungdomsförvaltningen. Arbetsgruppen skall presentera en slutrapport till berörda förvaltningschefer 2009-11-02.

3 Förslag till åtgärd

- Kostenheten bör i sin verksamhetsberättelse på ett tydligare sätt redovisa på vilka grunder enheten anser att man uppfyller målet att producera tjänster som är konkurrenskraftiga i kvalitet och pris.
- Kostenheten bör i verksamhetsberättelsen också ge bättre och fylligare information om måluppfyllelse vad gäller kostpolicy, livsmedelspolicy samt i frågor som rör hur man följer livsmedelslagens riktlinjer inom olika områden.

Vad gäller måluppfyllelse av livsmedelspolicy så kan det finnas skäl att kostenheten tydliggör på vilket sätt enheten kontrollerar att anlidade leverantörer följer kommunens livsmedelspolicy. Kostenheten bör här också klargöra om och i så fall på vilket sätt det kan finnas begränsningar vad gäller möjlighet att följa upp och bevaka samtliga krav i livsmedelspolicy såsom exempelvis arbetsvillkor etc.

- Vi ser det som positivt att kostenheten nu har planer på att genomföra brukarenkäter om skolmaten. Ett mer utarbetat samarbete med skolorna och dess hemkunskap skulle kanske kunna leda till fler förslag om önskematsedlar. Detta är ju ett bra tillfälle att få elever intresserade och involverade i arbetet med en bra skolmat. Vi anser också att skolorna och kostenheten bör verka för att få med elevrepresentanter/brukare i den lokala styrgruppen för Skolmatsakademien.
- Vi anser att svinn av skolmat är en fråga om intern kontroll. Av bland annat detta skäl anser vi att kostenheten varje år bör mäta förekomsten av svinn i kommunens skolor i syfte att få en bild av omfattning och inom vilka områden det förekommer. En fråga som bör utredas är om det tas hänsyn till om vissa skolor regelmässigt inte konsumerar de portioner som beställts och serverats. Mätningen och beräkningen av svinnet bör anges i verksamhetsberättelsen. Vi förslår också att kostenheten upprättar och dokumenterar en åtgärdsplan mot svinn som löpande följs upp för att mäta effekter och behov av kompletterande åtgärder.
- Det är inte acceptabelt att köpare av skolmat inte känner till de priser som skall gälla för kommande år. Det är inte heller acceptabelt att säljare och köpare inte följt måltidsproduktionsavtalets bestämmelser om den senaste tidpunkt då parterna bör vara klara med prisjusteringar och ett nytt avtal för kommande år. Förhoppningsvis kan den arbetsgrupp som parterna har tillsatt leda till att de aktuella problemen kan få en tillfredställande lösning.

4 Granskningsiakttagelser

4.1 Vägledande målsättningar, normer och policy för skolmaten

För de kommunövergripande målen som fastställts av fullmäktige så finns det styrprinciper där det anges att mål och uppföljning skall redovisa i nämndens verksamhetsberättelse. Därutöver kan varje nämnd fastställa egna mål för de olika verksamheterna som också redovisas i nämndens verksamhetsberättelse.

För övriga policys som kan beröra aktuella verksamheter så finns det enligt kommunchefen inga tydliga riktlinjer kring hur uppföljning och rapportering av måluppfyllelse skall ske men även detta bör rimligen följas upp i berörda nämnders verksamhetsberättelser.

4.1.1 Konkurrenskraftiga priser och god kvalitet

Mål

Av verksamhetsberättelse för Samhällsbyggnadsförvaltningen framgår att kostenheten har som verksamhetsmål att producera tjänster som är konkurrenskraftiga i kvalitet och pris.

Måluppfyllelse

Kostenheten uppger i sin verksamhetsberättelse att man anser sig ha uppnått målet men man har inte redovisat någon jämförande utvärdering eller analys som kan verifiera eller styrka att måluppfyllelse har uppnåtts.

4.1.2 Energi- och näringsämnen i skolmaten

Mål

Barn- och ungdomsnämnden har år 1998 antagit en kostpolicy där skolmåltiderna skall ge eleverna 25-33 % energi och näringsämnen enligt de Svenska näringsrekommendationerna. I förslaget till ny skollag som förväntas träda i kraft 1 juli år 2011 kommer även krav finnas med på att skolmaten skall vara näringsriktig.

Uppföljning

Enligt kostchefen pågår ett arbete i den lokala ledningsgruppen för Skolmatsakademin att se över och uppdatera kostpolicyn. Närmare beskrivning av Skolmatsakademin redovisas i rapporten under särskild rubrik.

I dagsläget säkras arbetet med att nå Kostpolicyns mål för näringsämnen på den kunskap och erfarenhet hos personal på kostenheten.

Matsedelsförslag för grundskolorna utarbetas av kostchefen och de fyra enhetscheferna på kostenheten som alla har kostkompetens genom sin kostekonomutbildning. Matsedeln tas sedan upp för genomgång och diskussion i ett möte med kokerskor, enhetschefer och

kostchef. I detta möte diskuteras livsmedelsval, praktiska problem/möjligheter i produktion och servering. Matsedeln läggs upp för 5 veckor i taget och säsongsanpassas.

För att framöver kunna verifiera samt säkerställa och följa upp näringsvärdet i måltiderna har kostenheten införskaffat ett kostplaneringssystem. Enligt kostchefen är kostplaneringssystemet ett resurskrävande arbete och då kommunen har stora sparåtgärder medges inte någon extra resurs för detta projekt utan det handlar om att prioritera och se projektet som mer långsiktigt. Under våren och sommaren 2009 så har det arbetats med att lägga in recept i programmet. När detta är genomfört kan man gå vidare och sammanställa näringsvärdesberäknade matsedlar. Det finns inte någon fastställd tidsplan för när projektet skall vara helt genomfört men kostchefen hoppas och tror att det kan vara i full drift kring år 2010.

Måluppfyllelse

Det finns i dagsläget inte någon dokumentation som verifierar att man på kostenheten har nått de av Barn- och utbildningsnämnden fastställda målen om 25-33 % energi och näringsämnen enligt de Svenska Näringsrekommendationerna. Det finns inte heller någon rapportering om måluppfyllelse i vare sig samhällsbyggnadsnämndens eller i Barn- och ungdomsnämndens verksamhetsberättelse.

4.1.3 Kommunens livsmedelspolicy

Mål

I kommunens livsmedelspolicy ställs utöver mål för ekologiska och rättvisemärkta varor en mängd andra krav som skall uppfyllas vid upphandling och inköp av livsmedel.

Uppföljning

Livsmedelsupphandling skall ske med iakttagande av kommunens livsmedelspolicy. Vid upphandlingen samarbetar Vänersborgs kommun med 7 andra kommuner. För framtagande av förfrågningsunderlag så har det bildats en arbetsgrupp bestående av kostchefer och en samordnade tjänsteman från upphandlingsenheten Trollhättan. Denna arbetsgrupp väger i förfrågningsunderlaget in de krav som respektive kommun kan ha och här framgår bland annat anbudsgivare förutsetts följa livsmedelspolicyn i Vänersborgs kommun. Efter anbudsprövning tecknas avtal med den livsmedelsleverantör som uppfyllt alla krav samt även i övrigt lämnat bästa anbud.

Måluppfyllelse

För kostenheten finns vissa kommentarer kring ekologiska och rättvisemärkta varor men i övrigt saknas uppgift om måluppfyllelse gentemot kommunens livsmedelspolicy.

4.1.4 Ekologiska livsmedel

Mål

Inom ramen för kommunens livsmedelspolicy så finns riktlinjer för ekologiska livsmedel där man skall följa regeringens mål med inriktning på 25 % ekologiska livsmedel år 2010 med delmålet att nå upp till 10 % ekologiska livsmedel år 2008.

Uppföljning

Kostenheten har via ett system som heter Basera kunnat dokumentera hur stor del av livsmedelsinköpen som är ekologiska och rättvisemärkta.

Måluppfyllelse

Av kostenhetens verksamhetsberättelse för år 2008 framgår att procentandelen köpta ekologiska livsmedel inte helt uppnått målet om 10 % utan de uppgår till 7,12 %. Detta kan då jämföras med 0,4 % år 2007. För att täcka merkostnaden för ekologiska livsmedlen så har kostenheten under år 2008 fått ett extra anslag på 715 tkr.

4.1.5 Rättvisemärkta livsmedel

Mål

Inom ramen för kommunens livsmedelspolicy så finns riktlinjer för rättvisemärkta livsmedel där man för år 2008 har som mål att uppnå 10 % rättvisemärkt eller motsvarande för produktgrupperna kaffe, te, kakao, råsocker och banan.

Uppföljning

Kostenheten har via ett system som heter Basera kunnat dokumentera hur stor del av livsmedelsinköpen som är ekologiska och rättvisemärkta.

Måluppfyllelse

Av kostenhetens verksamhetsberättelse för år 2008 så framgår att inköp av etiskt kaffe motsvarade 4,6 % av totalt inköpt kaffe. För övriga varugrupper med etiska mål så finns det ingen information. Kostchefen bedömer att inköp av rättvisemärkta livsmedel uppgår till i genomsnitt 1 % om man räknar med samtliga varugrupper med etiska mål.

4.1.6 Livsmedelslagen

Mål

I livsmedelslagen ställs krav på hygien inom de olika tillagnings- och mottagningsköken.

Uppföljning

Kostenheten uppger att man arbetat intensivt med detta för att utarbeta och uppdatera system i syfte att följa livsmedelslagens riktlinjer. Av verksamhetsberättelsen för år 2008 framgår att ett av de största kvalitetsarbetena inom kostverksamheten är systemen för egenkontroll

Kommunens livsmedelsinspektörer har under år 2008 gjort besök på ett antal tillagnings- och mottagningskök och utifrån checklistor med cirka 70 olika frågor bedömt hur man lever upp till de olika krav som ställs enligt livsmedelsverkets checklista. Enligt kommunens livsmedelsinspektör så hade kommunens tillagningskök och mottagningskök underkänt på flera punkter i de checklistor som gicks igenom. En ny uppföljning skall göras av kommunens livsmedelsinspektörer under år 2009.

Måluppfyllelse

Även om det inte finns något mätbart mål så anges det att kostenheten skall följa livsmedelslagens riktlinjer. Det framgår inte av Kostenhetens verksamhetsberättelse hur man levt upp till livsmedelslagens riktlinjer och inte heller hur man har klarat de livsmedelskontroller som utförts av kommunens livsmedelsinspektörer.

4.1.7 Specialkost

Mål

I kostpolicyn anges att elever och barn inom barnomsorgen som av medicinska eller estetiska skäl behöver specialkost skall erbjudas detta.

Uppföljning

Kostenheten erbjuder specialkost till de elever som av medicinska, etiska eller religiösa skäl behöver detta och 20 % av portionerna specialkost. Kostenheten uppger att antalet och svårighetsgraden på specialkost har ökat de senaste åren vilket medfört högre kostnader både gällande livsmedel och personal. Vid planering av specialkost utgår man om möjligt från normalkostmatsedeln och gör alternativ som passar i de fall man inte i sin helhet kan erbjuda specialkost såsom exempelvis specifik religiös kost.

Måluppfyllelse

Kostpolicyns mål gällande specialkost finns inte angivet i verksamhetsberättelsen och därför finns inte heller någon uppgift om måluppfyllelse.

4.2 Nöjdhetsfaktorer för skolmaten

4.2.1 Skolmatsakademin

Syftet med skolmatsakademin är att öka kunskapen om matens påverkan på hälsan och miljön samt att verka för en positiv attityd till skolmåltiden. Kompletterande information om akademien kan sökas på www.vregionen.se/skolmatsakademin.

Vänersborgs kommun är med i Skolmatsakademin som är ett samverkansprojekt mellan cirka 20 kommuner och stadsdelar och Västra Götalandsregionen.

Det finns både regionala och lokala styrgrupper i akademien och för Vänersborg finns en styrgrupp som består av 1 politiker från BUN och 2 tjänstemän från kostenheten samt 2 rektorer från skolorna. Kommunen har gått ut med en intresseförfrågan till rektorer om man vill medverka i akademien arbete. Detta har resulterat i att 2 rektorer och 3 skolor anmält sig som intresserade att delta (Brålanda skola, Norra skolan, Skerruds skola). De 2 rektorerna ingår i den lokala styrgruppen. Tyvärr finns inga elever/brukare representerade i den lokala styrgruppen för Skolmatsakademien vilket vi anser vara en brist.

Som ett exempel på vad den lokala styrgruppen jobbar med så kan man nämna arbete med en uppdatering av nuvarande kostpolicyn så att den är anpassad till livsmedelsverkets anvisningar för skolmat. Ett annat exempel är arbetet med alternativa rätter som finns på några skolor i kommunen där man praktiskt har möjlighet att tillhandahålla detta.

Norra skolan, som deltar i Skolmatsakademien, har utifrån intresseanmälan från rektorn deltagit i en tävling som arrangerats av Arla och som har haft en jury som besökt aktuella skolor. Dessa har utifrån olika kriterier bedömt skolmaten varvid Norra Skolan blev nominerad som vinnare av ett pris.

4.2.2 Brukarenkäter

Det har vid några tillfällen genomförts enkätundersökningar bland elever och personal men det har inte gjorts några brukarenkäter på de senaste 10 åren. Att det inte har gjorts några enkäter på så länge beror enligt kostchefen främst på att det är resurskrävande att sammanställa enkätsvar. I ovan nämnda Skolmatsakademien så håller man nu på att testa en e-enkät som de deltagande kommunerna sedan skall få tillgång till. Enkäten med aktuella frågeformulär har tagits fram av högskolestudenter åt Skolakademien som ett led i deras examensarbete. Just nu pilottestas enkäten i Lysekils kommun. Enligt kostchef så hoppas man kunna få tillgång att kunna använda enkäten i Vänersborgs kommun någon gång i början på nästa år.

4.2.3 Matråd

I de flesta skolor har man matråd inom ramen för elevråd där man tar upp alla aspekter som berör skolmaten. På ett av högstadierna har man dessutom ett separat matråd med representanter från elevrådet som träffas ett par gånger per år och diskuterar olika frågor beträffande skolmåltider. De anteckningar och synpunkter som kommer fram redovisas till berörda rektorer (som många gånger också deltar i träffarna) samt till aktuell områdesenhetschef inom kostenheten som sedan tillsammans försöker att finna former för att tillmötesgå de synpunkter som framförts.

4.2.4 Önskematsedlar

Kostenheten får också in förslag till antal ”önskematsedlar” från olika skolor och klasser som vill vara med och påverka. Enligt kostchefen så har det under hösten 2009 kommit sex förslag. Alla har rätt att komma in med förslag till önskematsedel men de som är seriösa har självklart störst chans att också verkställas.

En till två veckor per termin går kostenheten igenom dessa för att välja ut en matsedel som samtidigt har en bra sammansättning gällande livsmedelsval och som också är möjlig att servera både ur praktisk och ur ekonomisk synpunkt. Den valda önskematsedeln serveras sedan i alla skolor i kommunen under en vecka. Hittills är det i huvudsak elevråden som skickat in önskematsedlar som sedan utvärderas och varje termin erbjuds sedan samtliga skolor en av kostenheten utvald önskematsedel.

Så kallade önskematsedlar har ibland också inkommit från klasser som i hemkunskapen arbetat med skolmat och skapat en skolmatsedel. Detta är ju ett bra tillfälle att diskutera näringsvärden och få elever intresserade och involverade i arbetet med en bra skolmat.

4.3 Svinn av skolmat

Problemet med svinn kan förekomma både vid leveranser och i samband med måltider. På Brålanda skola har man genom vägning och på annat sätt vid ett tillfälle försökt att bedöma problemets omfattning varvid man kom fram till att svinnet var litet.

Kostchefen bedömer att problemet är större inom gymnasiet och arbetet med att minska svinnet pågår kontinuerligt även om det inte finns någon dokumenterad handlingsplan för hur man skall komma tillrätta med problemet. En fråga som kunde vara intressant att få belyst är om det tas hänsyn till om vissa skolor regelmässigt inte konsumerar de portioner som beställts och serveras.

Då det inte finns någon utförd mätning eller någon sammanställd beräkning av hur stort svinnet är och av detta skäl är det också svårt att ha en uppfattning om dess ekonomiska konsekvenser.

4.4 Kostenhetens organisation och verksamhet

Samhällsbyggnadsnämnden har ansvar för kommunens kosthantering och producerar luncher till kommunens grund- och gymnasieskolor, en friskola, sju förskolor, resurscentra, råvarudistribution till elva fritids, måltidsproduktion till kommunens äldreomsorg och omsorg om funktionshindrade samt måltider för personer i eget boende.

Kostenheten har sex produktionskök där maten tillagas och servering sker även i anslutning till dessa kök. Dessutom distribueras måltider till 19 mottagningskök med egen personal, samt till ett tjugotal övriga mottagande enheter. Enligt verksamhetsberättelsen för samhällsbyggnadsnämnden år 2008 så serverades 1 142 455 portioner.

4.4.1 Försäljning och köp av skolmåltider år 2008

Intäkterna och kostnader för år 2008 uppgick till 52 908 tkr respektive 52 350 tkr vilket gav ett överskott på 558 tkr. Av verksamhetsberättelsen framgår att man minskat personalkostnaderna genom att många av de vikarier som ersätter vid sjukdom är i åldergruppen 18-25 år vilket ger en lägre kostnad än tillsvidareanställda med många års erfarenhet.

Vidare framgår av kostenhetens verksamhetsberättelse att man genom prishöjningar på försålda måltider till förvaltningarna lyckats klara de stora prishöjningarna på livsmedel, transportkostnader och löneökningar. Under år 2008 har kostenheten fått ett anslag om 715 tkr för att täcka kostnader för ekologiska livsmedel. En liten del av överskottet kan enligt verksamhetsberättelsen förklaras av merförsäljning av måltider till skolor och förskolor.

Det finns ett avtal för matproduktion daterat 2007-09-04 mellan Samhällsbyggnadsförvaltningen samt Barn- och ungdomsförvaltningen. I detta avtal anges att parterna bör vara klara med nytt prisavtal för kommande år senast i december året innan.

Under år 2008 har avtalet inte följts vad gäller den senaste tidpunkt där parterna bör vara klar med ett nytt prisavtal. Samhällsbyggnadsförvaltningen vill dock framhålla att man varslat sina köpare av kost om en eventuell prishöjning. Detta anser man har skett genom en skrivelse som är ställd till berörda förvaltningschefer 2007-11-28 där kommunens köpare av kost informeras om att råvarupriserna med all sannolikhet kommer att stiga med 10 % under år 2008.

Det slutliga priset för år 2008 har vad gäller Barn- och ungdomsförvaltningen fastställts genom en förhandling mellan berörda förvaltningschefer först 2008-10-29. De prispförhandlingar som då genomfördes har resulterat i ett budgetunderskott för köpt skolmat inom grundskolan på -1,7 mkr och i detta belopp ingår en mindre slutavräkning för levererad skolmat i december på 28 000 kr.

Sammantaget kan avvikelserna beskrivas enligt följande:

	Kostenheten	Grundskolan	Budgetavvikelse
Totalt portionspris	14 744 175 kr	13 740 072 kr	1 004 103 kr
Komp vikande volym	629 000 kr	0 kr	629 000 kr
Distribution	736 000 kr	646 000 kr	89 600 kr
Dietkök	79 630 kr	78 780 kr	850 kr

TOTALT	16 188 805 kr	14 465 252 kr	1 723 553 kr

Problemen med olika budgetar har fortsatt även under år 2009 där det slutliga priset har fastställts först i augusti år 2009 vilket nu resulterat i ett nytt (prognostiserat) underskott på cirka - 0,6 mkr för köpt skolmat inom grundskolan för år 2009.

Den aktuella situationen är ju inte acceptabel och har nu lett fram till att cheferna för Samhällsbyggnadsförvaltningen samt Barn- och ungdomsförvaltningen kommit överens om att skapa en arbetsgrupp som har till uppgift att göra en genomlysning av kostorganisationen avseende pris och kvalitet för att få en tydlighet och en samsyn förvaltningarna emellan. Arbetsgruppen skall redovisa en slutrapport till förvaltningscheferna 2009-11-02